

Idazlerik ez baita irakurlerik gabe

Bilboko Nazioarteko Letren jaialdia den hau, Gutun Zuria, Alondegia antolatzen du urtero. Apirilaren 11tik 22ra burutuko da 2013ari dagokiona, eta seigarrena da. Margaret Atwood –PEN Internationaleko presidentea–, Hector Abad, Alberto Manguel, Margo Glantz, John Banville eta Antonio Lobo Antunes idazleekin batera, Harkaitz Cano, Iban Zaldia eta Eider Rodriguez bilduko dira. Gai jakin baten gainean arituko dira denak: noiz eta nola egin zuten irakurketatik idazketarako jauzia.

| MYRIAM GARZIA |

IÑAKI ESTEBAN *El Correo* egunkariko kazetariak eman dizkigu jaialdi honen xehetasunak, antolatzaileetako ere badenez. “Nire uste apalean, garrantzitsuena da Bilboko ikusleriak, edota Alondegira gerturatzen den edonork, idazle handiak zuzenean ikusteko aukera izatea. Azken finean, Gutun Zuria topaketa da, irakurleen eta haien bizitzaren parte diren idazleen artekoa”.

Irakurle-idazlearen elezaharrak izenburupean aurkeztu da aurtengoa. Irakurle simple izatetik idazle izaterako pausua noiz eta nola eman zuten azalduko dute parte-hartzaileek. Iñaki Estebanen aburuz oso estua da irakurlearen eta idazlearen arteko lerroa: “Irakurlearen figura ez dago erabat definituta. Azken finean, irakurlearen imaginarioa hor dago eta horren bidez ekarpena egiten dio eleberriri, beste eleberririk bat dago irakurlearen gogoan. Irakurlea ez da elementu pasiboa. Zentzu horretan, interesatzen zaiguna zera da: irakurlearen elementu aktibo hori idazlearen imaginarioa nola igarotzen den deskubritzea”. Irakurketaren plazera edota abentura berreskuratu nahi izan dute, Estebanek esan digunez.

Kazetariak zubi lana egingo dute idazlearen eta publikoaren artean. Horrela, Margaret Atwood-ek SER kateko kazetari Montserrat Dominguez-en galderei erantzungo die eta Alberto Manguel argentinarri *El Pais*-eko Javier Rodriguez kazetariak egingo dio elkarriketa. John Banville irlandarrarekin, berriz, Iñaki Estebanek jardungo du. Goizalde Landabaso Euskadi Irratiko kazetari eta idazleak Harkaitz Canori luzatuko dizkio galderak, Idurre Eskisabel *Berria*-ko kazetariak Eider Rodriguez eta Pedro Ugarte EHUko komunikazio arduradunak Iban Zalduari.

Beste disziplina batzuei ere lekua egin zaie jaialdian. Maialen Lujanbio bertsolariak eta Xabier Erkizia musikariak *Txori Mugariak* ikuskizuna aurkeztuko dute eta Oskar Alegria zine-zuzendariaren *Emak Bakia* obra ere pantailaratuko da. Bestalde, Hector Abad idazle kolonbiarra *El olvido que seremos* (Izango garen Ahaztura) bere azken eleberraren inguruan arituko da Basauriko kartzelako presoekin. Abadek aitaren istorioa kontatzen du eleberrian. Sendagilea zen lanbidez. Paramilitarrek hil zuten Medellinen.

Gure hitzak

Idazlea izateaz gain, irakurle amorratua ere badugu Harkaitz Cano. Idazle-irakurle arteko harremana horrela definitzen du berak. “Mundu anglosaxoniarrak asmatutako *wreader* delakoa gustatzen zait, alegia, idazlea eta irakurlea biak nahasian, gero eta zailagoa baita bereizketa, onerako zein txarrerako”.

Idazlearen atzean irakurle sutsua dago beti. “Nolabait esanda, idaztea eta irakurtzea sistolea eta diastolea dira. Bata gabe ez dago besterik. Testu baten irakurlerik onena itzultzailea da seguruenik. Eta irakurtzea idazketa mentala ere bada, irakurritakotik gehiena desagertzen den arren. Fisikoki egiten ez den arren, “idatzi” egiten dugu, edo narrazio partikular eta pertsonal bat eraiki, bederen. Geure baitan daude biak”.

Irakurtzea idazlearen lanbidearen zati garrantzitsua dela esan daiteke, baina noraino eragiten dio idazleari eta bere lanari? Canok azaldu digunez, “*faire feu de tout bois* diote frantsesez: edozein egur da on sutarako. Halaxe gertatzen da istorio batean oso sartuta zaudeanean: inguruan harrapatzen duzun guztiak

balio du nobelaren sua elikatze-ko... Gertatzen zaizun guztia, irakurtzen ari zaren edozer da baliagarri nobelaren zurrunbiloan. *Twist* idazten ari nintzenez, zomorroen izurriteen kontrolerako propaganda orri bat irristatu zidaten atepetik, eta horri tiraka liburuko pasarte bat eta pertsonaia baten ogibidea etorri ziren... Julio Cortazar, Italo Calvino edo Ionescogatik hasi nintzen ni neu idazten, eta baita Atxagatik edo Sarrionandiagatik ere. “Hil ezazu aita” esaten dute, baina literaturan aita eta aitaorde berriak sortzen dira etengabe, bat akabatu orduko bada beste bat. Nire kasuan hala da, eta eskerrak!”

Goizalde Landabasok ondo ezagutzen du Harkaitz Canoren lana, berak ere irakurlearen eta idazlearen figurak biltzen dituelako agian. Landabaso kazetari gisa arituko da Gutun Zurian. Hain zuzen ere, Harkaitz elkarrizketako du. Bere ustez, Cano idazle “ausarta, berritzailea, aberatsa, koherentea eta indartsua da. Maila gorenean dago”. Idazlea irakurritakoaren ondorio izan ohi dela iritzi dio: “idazleak estiloa badu bizitako guztiaren ondorio da, eta jakina, irakurri izandako guztiaren ondorio”.

Goian, ezkerrean, Harkaitz Cano. Eskuinean, Ivan Zaldúa. Erdian, Margaret Atwood.

Hiztun arraroak

Iban Zalduak bere azken lana aurkeztuko du Gutun Zurian, Lengua de Trapo argitaletxeak argituratutako *Ese idioma raro y poderoso: once decisiones cruciales que un escritor vasco está obligado a tomar*. Zalduaren ustez, “irakurle izatea beti da idazle izatea baino zailagoa: irakurle izatetik idazle izatera urrats txiki bat besterik ez dago, eta irakurle izatea (irakurle on izatea, alegia) bizitza osoko langintza da. Zer esanik ez, hizkuntza minorizatu bateko irakurle izateaz ari bagara”. Euskal idazle baten ajeak argudiatu ditu gasteiztarrak publiko erdaldunari eskeini-

tako azken liburuan. “Idazle baten ajeak baino, euskal literatura garaikidearen ajeak ditu hizpide liburuak; ajeak eta baita pozak ere, gehituko nuke nik. ‘Euskal idazlea’, ikuspegi horretatik, liburua ardazteko tresna besterik ez da. Printzipioz gaztelaniazko publiko zabalarentzat idatzi dut liburua, bertan agertzen diren gauza asko euskal literaturaz argitaratutako aurreko saiakeretan azaldu nituelako. Gaztelaniazko irakurleak aukera eskasa dauka euskal literaturaren egungo egoeraren berri zuzena izateko”.

Idaztera zerk bultzatzen duen, indar ezezagun horrek, soka luzea izan du literatura unibertsalean. “Erantzun argirik ez dugu. Areago, erantzunik ez daukalako, idazleok galderari aurre egiteko fikzio bat eraikitzen dugu maiz. Gainera, erantzun berberak ez luke bizitza osorako balioko ere. Susmagarria irudituko litzaidake hogeita hamar, berrogeita hamar eta hirurogeita hamar urterekin galdera horri erantzun berbera emango liokeen idazlea. Hala ere, gure egoztrismoak beti bultzatu gaitu erantzuten jarraitzera”.

Baina bestelakoa al da erantzuna euskaraz idazten duen autorearentzat? Zalduaren aburuz, “gaur egungo idazle gehienentzat ez da bereziki desberdina. Kasuz kasu galdetu beharko, noski. Nire saiakeraren ondorioetako bat horixe da: gure literatura ez da horren arraroa, beste literatura (mendebaldar) bat besterik ez da euskal literatura. Xehetasun batzuk ditu, baina guztien antzekoa da, guztiek baitituzte xehetasunak, azken finean. Duela berrogei edo berrogeita hamar urte idazten hasi zirenentzat motibazioetako batzuk bereziagoak ziren, hizkuntza biziberritzea edo salbatzea, esaterako. Baina hori aldatu da dagoeneko”. ■

